

Բովանդակություն

1. Ներածություն.....	3
2. Համատեքստ և գրականության ակնարկ.....	4
3. Հետազոտության ընթացք և տվյալների հավաքագրում.....	5
4. Տվյալների մշակում և վերլուծություն.....	13
5. Եզրակացություն.....	16
6. Գրականության ցանկ.....	16

Ներածություն

«Կրթությունն ամենահզոր զենքն է, որը դու կարող ես օգտագործել աշխարհը փոխելու համար»:

Նելսոն Մանդելա

«Առանց ստեղծագործելու, մարդու համար անհնար է հասկանալ իր ուժեղ կողմերը, կարողությունները, հակումները. անհնար է պնդել ինքնագնահատականը, անհատի զգայում վերաբերմունքը կոլեկտիվի բարոյական ազդեցությանը»:

Վասիլի Սուխոմլինսկի

Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների առկայության պայմաններում մեծ խնդիր է աշակերտների մոտ զարգացնել ստեղծարարությունը, որպեսզի նա կարողանա ստեղծագործ մտածել, ոչ ստանդարտ որոշումներ կայացնել: Այսօր պահանջված են ուրույն մտածողություն ունեցող, ստեղծագործ, վառ երևակայությամբ օժտված անձինք, ովքեր դժվարին իրավիճակում փորձում են գտնել հնարավորություններ, ունեն ինքնազարգացման և առաջընթացի մեծ ձգտում: Ստեղծագործական կարողությունները բնորոշ են ցանկացած անհատի: Դպրոցահասակ երեխաները պետք է ոչ միայն տիրապետեն դպրոցական ծրագրային նյութին, այլև կարողանան այն ստեղծագործաբար կիրառել, լուծում գտնել ցանկացած խնդրի: Իսկ դա հնարավոր է միայն մանկավարժական նպատակային գործունեության արդյունքում:

Մանկավարժները պետք է կարողանան կիրառել սովորողների համար օգտակար և արդյունավետ մեթոդներ:

Հետազոտության նպատակն է դիտարկել հայոց լեզվի և գրականության ժամերին աշակերտների ստեղծագործական ունակությունները զարգացնելու հնարավորությունները, նրանց մոտ ձևավորել, զարգացնել բառապաշարը, կապակցված խոսք կառուցելու ունակությունները, զարգացնել երևակայությունը, պատմելու, վերապատմելու կարողությունները, արտահայտիչ խոսքի ձևավորումը, քննադատական մտածողություն զարգացնելու կարողունակությունը:

Նպատակին հասնելու համար իրագործվել են հետևյալ խնդիրները.

- Աշակերտների մոտ զարգացնել ստեղծարարությունը
- Փորձարկել և խթանել աշակերտների երևակայական ներուժը, որպես ունակությունների զարգացման գլխավոր գործոն
- Արթնացնել աշակերտի ստեղծագործելու ցանկությունը, քանի որ ստեղծագործական մտածողությունը թույլ է տալիս ձևավորել յուրօրինակ մոտեցում մարտահրավերների և դժվարությունների հաղթահարման հարցում և յուրօրինակ լուծումներ՝ ծագող խնդիրների և հարցերի նկատմամբ: Օգնում է մտածել և ստեղծել յուրօրինակ գաղափարներ:

Համատեքստ և գրականության ակնարկ

Ստեղծագործության զարգացման, ինչպես նաև աշխատանքում սովորողների ու աշխատողների ստեղծարար մոտեցման դրսևորման կարևորությունը բազմիցս նշվել և կարևորվել է Տ.Բյուզենի, Պ.Տորբենսի, Ռ. Շտենբերգի աշխատություններում, որոնք առավելապես անդրադարձել են ստեղծարարության հոգեճանաչման և զարգացման հիմնախնդիրներին՝ վերլուծելով և առաջարկելով այնպիսի մեթոդներ, որոնք թույլ կտան ոչ միայն հետազոտել անձի ստեղծարարությունը, այլև ուղղորդել վերջինիս զարգացմանը և նպաստել նրա դրսևորմանը:

Ստեղծարարության էությունը դիտարկվում է Լ.Գիլֆորդի, Ֆ.Վիլյամսի, Ա.Գրեցովի և այլոց հայեցակարգերում: Ա.Գրեցովի գրքում առանձնացված են ստեղծագործ անձին բնորոշ առանձնահատկությունները: Դրանք են՝ ինքն իրեն որպես ստեղծագործ անձ ընկալելը, յուրօրինակությունը, անկախությունը, ռիսկի հակվածությունը, եռանդը, անհասկանալի և բարդ երևույթների նկատմամբ հետաքրքրությունը, նորի հանդեպ ընկալունակությունը, միայնության պահանջը, ինստրուկցիան:

Ամերիկյան հետազոտող-մանկավարժ Պոլ Տորբենսը իր <<Ստեղծարար գնահատման մեթոդիկա>> աշխատության մեջ նշել է, որ ստեղծարարությունը ոչ թե հատուկ, այլ ընդհանուր կարողություն է, որը հիմնվում է ընդհանուր ինտելեկտի, անձնային որակների և արդյունավետ մտածողության կարողության վրա:

Անհատական հոգեբանության հիմնադիր Ա. Ադլերը կարծում էր, որ յուրաքանչյուր մարդ ունի ստեղծագործական ուժ, որի շնորհիվ կարող է կառավարել սեփական կյանքը: Նրա ստեղծագործականության կոմպենսացիոն տեսությունը, գիտությունը, արվեստը և ռեալիզմի այլ ոլորտներ դիտում է որպես մարդու սեփական թերությունների կոմպենսացիայի հնարավորություն:

Ստեղծարարությունը՝ որպես խոսքային հատկություն, դրսևորվում է խնդիրը յուրօրինակ տեսնելու մեջ: Այսպիսով, կարող ենք նշել, որ ստեղծարարությունը ուսումնական գործընթաց է, որի նպատակը ստեղծարար մարդ ձևավորելն է, ով հավատում է իր ուժերին, վստահում է շրջապատին, ողջ աշխարհին:

Հետազոտության ընթացք և տվյալների հավաքագրում

Հետազոտական աշխատանքի համար ընտրել եմ 7- րդ դասարանը : Հաշվի առնելով, որ տվյալ դասարանում սովորող հինգ աշակերտների մոտ թույլ են խոսքի կառուցման հմտությունները, պատմելու, վերապատմելու, իմացածը ստեղծագործաբար կիրառելու ունակությունները, որոշեցի ուսուցման ոչ ավանդական հնարների օգնությամբ զարգացնել երեխաների ստեղծագործական ունակությունները:

Նպատակ եմ դրել աշակերտների մոտ արթնացնել ստեղծագործելու ցանկությունը, կապակցված խոսք կազմելու հմտությունը:

Այդ դասարանում գրականություն առարկայի ուսուցանավող նյութի՝ Դ. Դեմիրճյանի

<<Ավելորդը>> պատմվածքի ուսուցումը փորձել եմ իրականացնել չորս դասաժամի ընթացքում՝ դասի ոչ ավանդական ձևերով, որպեսզի զարգացնեմ աշակերտների մոտ ստեղծարարությունը:

Պատմվածքները մեծ հետաքրքրություն են առաջացնում դպրոցահասակ երեխաների մոտ՝ անկախ նրանց մտավոր ներուժից ու կարողություններից:

Ստեղծագործականության զարգացմանը մեծապես նպաստում են՝ բանաստեղծությունների, պատմվածքների, բանաստեղծությունների ընթերցումը, պատմելը և այլն: Դասերն ավելի հետաքրքիր դարձնելու համար կիրառել եմ բազմատեսակ մեթոդներ, հնարներ, կազմակերպել եմ ուսումնադաստիարակչական քննարկումներ և այլ աշխատանքներ:

Նախ սկզբնական դասի ընթացքում դիտարկել եմ աշակերտների հնարավորությունների, կարողությունների, ստեղծարարության մակարդակը: Առաջադրել եմ թիրախային խմբի աշակերտներին և հաջորդ դասերի ժամանակ համապատասխան գրավոր առաջադրանքների և բանավոր հարցման օգնությամբ հասել նրանց մոտ ստեղծարարության մակարդակի աճին, առաջընթացին: Դասերի ընթացքում մեծ ուշադրություն եմ դարձրել նաև աշակերտների երևակայության զարգացմանը: Ստեղծարարության ցածր մակարդակ ունեցող չորս աշակերտը յուրաքանչյուր դասից հետո

ավելի շատ ակտիվություն էին ցուցաբերում, այդ իսկ պատճառով նրանք ավելի շատաճ ունեցան, քան ստեղծարարության միջին մակարդակ ունեցող աշակերտները: Դասերի ժամանակ աուդիոպատմվածքի ունկնդրում, որը հնարավորություն է տալիս զարգացնել նաև լսողական հիշողությունը : Ես կարևորել եմ նաև տեսադասը, քանի որ այն աշակերտներին օգնել է գտնել լսածի ու տեսածի միջև կապը: Ինչպես նաև զարգացնում է աշակերտների վերլուծելու հմտությունները:

Սովորողների գործնական կարողությունները և հմտությունները ձևավորվում են գործնական աշխատանքների շնորհիվ, որոնք սովորողին մղում են ստեղծագործական դաշտ:

Նրանք ստեղծագործաբար են ներկայացրել նյութը, քննարկել են , նոր վերնագիր հորինել , փոխելավարտը , ինչպես նաև համեմատություններ արել:

Հատկապես լավ են աշխատել ցածր ակտիվություն ցուցաբերող աշակերտները, ամեն ինչ արել են , որ գովասանքի խոսքեր լսեն, անհասկանալի հարցերի դեպքում շտապել են ճշտումներ անել:

Սկզբի դասերին բոլորի մոտ էլ եղան նաև դժվարություններ, բայց դրանք հաղթահարվեցին իրենց համառության, ակտիվության, ինչպես նաև համագործակցության շնորհիվ: Աշակերտները նաև խմբային աշխատանքներ են կատարել՝ բաժանվելով երկու խմբի: Հաճույքով են աշխատել միմյանց հետ՝ միմյանց օգնելով, լրացումներ անելով:

Դասերին կիրառված մեթոդների շնորհիվ զարգացվել է աշակերտի ստեղծագործական կարողությունը, տեքստի վերարտադրման ունակությունը, տեքստի հորինումը, հարստացվել է նրանց բառապաշարը: Այս ամենն օգնել է աշակերտներին ընկալել տեքստի հիմնական գաղափարը, ձևավորել անհրաժեշտ բարոյական համոզումներ , ընդլայնվել է աշակերտների հետաքրքրությունների շրջանակը, մարզվել է ընթերցողական հայացքի ճկունությունը, սովորել են հասկանալ տարբեր հերոսների դիրքորոշումն ու մեկնաբանել վարքագիծը: Ինչպես նաև կատարված բառային և տեքստային աշխատանքների շնորհիվ հարստացել է աշակերտի բառապաշարը, զարգացել է ճիշտ ու գրագետ խոսք կազմելու ունակությունը: Դասի ոչ ավանդական ձևերի կիրառումը օգնեց աշակերտներին պատմվածքի գաղափարի ընկալման, հերոսների արարքների դրդապատճառների, մեկնաբանությունների, համեմատություններ կատարելու հարցում:

Յուրաքանչյուր դասի ընթացքում կատարված աշխատանքներից հետո աշակերտները կատարել են քննարկումներ, վերլուծություններ: Յուրաքանչյուր դասին գնահատվել են և՛ բանավոր հարցման, և՛ գրավոր աշխատանքների համար: Դասերի արդյունավետ անցկացման համար շատ կարևոր է հետաքրքրություն ներկայացնող

ստեղծագործական մեթոդի ընտրությունը: Այն պետք է լինի նորույթ, հաճելի և գրավիչ, խթանի նրանց հետաքրքրությունը: Ստեղծագործական աշխատանքները մեծ ակտիվություն են առաջացնում հատկապես այն աշակերտների մոտ, ովքեր ակտիվություն չեն ցուցաբերում սովորական դասապրոցեսին: Ես հատկապես կարևորել եմ աշակերտներին սովորեցնել մտածել և նրանց մեջ սերմանել գործնական հմտություններ, որոնք նրանք կկարողանան կիրառել առօրյայում:

Պատմվածքի միջոցով ես փորձել եմ նաև աշակերտներին ուղղորդել դեպի մարդկային փոխհարաբերությունների, բարոյագեղագիտական արժեքների աշխարհ, որտեղ նա կդաստիարակվի իբրև ազատ և անկախ մտածողության տեր անհատ՝ ձևավորված գեղագիտական ճաշակով:

Պատմվածքի միջոցով ես փորձել եմ զարգացնել թիրախային աշակերտների մոտ բանավոր խոսքը, խոսքային և հաղորդակցական մշակույթը: Քանի որ լեզվի ուսուցումը բարդ գործընթաց է, այդ իսկ պատճառով ես կիրառել եմ նոր մեթոդները, որոնք նոր շունչ են տալիս ուսումնական պրոցեսին՝ այն դարձնելով ավելի արդյունավետ: Նաև աշակերտների ուշադրությանն եմ հրավիրել խոսքի պատկերավորման միջոցներին, որոնք տեքստն ավելի գեղեցիկ են դարձնում:

Ելնելով կրթական համակարգում գրականություն առարկայի առանձնահատուկ դերից ու նշանակությունից, գրականության դասաժամերի ընթերցանությունն ու նյութի վերարտադրումը ենթադրում է կրթադաստիարակչական բնույթի մի շարք պահանջներ: Պատմվածքի միջոցով փորձել եմ նաև դաստիարակել երեխաների մեջ մարդկային բարձր արժեքներ:

Իմ ուսուցման գործընթացն այնպես եմ կառուցել, որ աշակերտը ինքնակատարելագործվի, նախաձեռնող լինի, ակտիվություն ցուցաբերի դասերին, պատասխանատու լինի, իր առջև դրված խնդիրը հասկանալու և լուծելու կարողություն ունենա: Ուստի, թեմայի ուսումնասիրման համար իմ առջև դրել եմ հետևյալ նպատակները.

- Դիտարկել գրականության ժամերին թիրախային աշակերտների ստեղծագործական ունակությունները զարգացնելու հնարավորությունները
- Ջարգացնել խոսքի և հաղորդակցական կարողություններ
- Ջարգացնել պատմվածքի հիմնական գաղափարը ըմբռնելու կարողություններ հարստացնել բառապաշարը
- Ջարգացնել երևակայությունը

Այս ամենից ես ականկալում եմ հետևյալ վերջնարդյունքները.

Աշակերտը կկարողանա.

- Կառուցի գեղեցիկ և գրագետ կապակցված խոսք
- Առանձնացնի պատմվածքի գլխավոր միտքը
- Շարունակի տեքստը , հորինի փոքրիկ պատմություն
- Համեմատի պատմվածքում և արդի ժամանակաշրջանում տեղի ունեցող դեպքերն ու իրադարձությունները
- Բնութագրի պատմվածքի հերոսներին

Իմ հետազոտությունը իրականացրել եմ 7-րդ դասարանում՝ Դ. Դեմիրճյանի <<Ավելորդը>> թեմայի շրջանակներում: Ընտրել եմ այդ դասարանում սովորող հինգ աշակերտի , որոնց մոտ թույլ են՝ կապակցված խոսք կազմելու, գրագետ և ճիշտ խոսք կառուցելու, նյութը վերապատմելու, իմացածը ստեղծագործաբար կիրառելու կարողություններից: Աշխատելով աշակերտների հետ , ես բացահայտել եմ նրանց թույլ և ուժեղ կողմերը, թիրախային խմբի աշակերտներին սահմանել եմ նպատակներ և այդ նպատակների իրականացման համար կիրառել եմ տարբեր մեթոդներ ու դասի ոչ ավանդական հնարներ : Դաս առաջին Մահմանել եմ հետևյալ նպատակները՝

1. Իմանալ պատմվածքի բովանդակությունը
2. Ընթնել պատմվածքի հինական գաղափարը
3. Համեմատել պատմվածքում առկա տազնապային վիճակը ներկա իրավիճակի հետ զարգացնել մարդասիրության , մարդկային կյանքն արժևորելու կարողություն
4. Ձևավորել բարության,լավության, բարի գործ կատարելու պատրաստակամություն

Սկզբում ներկայացրել եմ , թե ինչ է պատմվածքը, ապա խոսել պատերազմի և պատերազմական իրավիճակներում մարդկանց հոգեվիճակի ու վարվելակերպի մասին ,իսկ աշակերտները ներկայացրել են իրենց իմացած տեղեկությունը: Կիրառել եմ ԳՈՒՄ մեթոդը, որն իմ կարծիքով շատ

արդյունավետ է աշակերտների բանավոր խոսքը զարգացնելու, դասը կենդանի և աշխույժ դարձնելու համար:

Այս մեթոդի միջոցով ես պատկերացում եմ կազմել աշակերտների՝ տվյալ թեմայի վերաբերյալ ունեցած նախնական գիտելիքների մասին: Աշակերտները նաև կարողանում են կարդացվելիք նյութի մասին ենթադրություններ անել :Այս մեթոդը օգնեց նաև այնքանով, որ աշակերտի ինքնահարցման, ինքնավերլուծության հմտություններն էլ ավելի զարգացան:

Գրատախտակի գծել եմ ԳՈՒՍ գծապատկերը և աշակերտներին հարցերի միջոցով պարզել եմ, թե ինչ գիտեն պատերազմի մասին: Նրանց ասածները գրի եմ առել աղյուսակի առաջին `«Գ- Ի՞նչ գիտենք»>> սյունակի մեջ: Այնուհետև լրացրել են երկրորդ սյունակը` ինչ են ուզում իմանալ կամ սովորել:

Իմաստի ընկալման փուլում հաղորդել եմ նյութը:Ներկայացրել եմ հեքիաթի հիմնական գաղափարը:Որից հետո կազմակերպվել է հեքիաթի ընթերցում:

Աշակերտները ընթերցել են հատված առ հատված` իրար հաջորդելով: Ընթերցելու ժամանակ անհրաժեշտ տեղերում խնդրել եմ կանգ առնել և հարցեր եմ ուղղել դասարանին. «Ի՞նչ է անելու Հաճի աղան, ի՞նչ է լինելու հետո...» և այլն: Երկու-երեք աշակերտ պատասխանելով հարցերին շարունակում են մյուս հատվածի ընթերցումը: Այսպես աշակերտները կարդում են բոլոր հատվածները և պատմվածքի ավարտից հետո շարունակում են լրացնել ԳՈՒՍ-ի երրորդ սյունակը«Ի՞նչ ենք սովորել»>>: Այս մեթոդի օգնությամբ աշակերտները սովորեցին ավելի ակտիվորեն կարդալ` թեմային առնչվող իրենց հարցերին պատասխաններ գտնելու համար:Այսինքն, աշակերտներին ուղղություն տրվեց, թե ինչպես նպատակային կերպով դասակարգեն արդեն ունեցած և նոր տեղեկատվությունը:Հիմնականում հարցերը ուղղվել թիրախային խմբի երեխաներին:

Կշռադատման փուլում մեկ անգամ ևս անդրադարձել ենք աղյուսակին և կատարել ամփոփում:Աշակերտները նշեցին պատմվածքի հիմնական գաղափարի մասին: Իսկ դասի վերջում տրվել է փոքրիկ առաջադրանք աշակերտների ստեղծագործական գիտելիքների ստուգման նպատակով:

Դասն անցել է շատ հետաքրքիր: Վերջում առավել ակտիվ երկու աշակերտները գնահատվեցին: Իսկ տնային աշխատանք է հանձնարարվել գրել նամակ Հաճի աղային: Դաս երկրորդ :Այս դասի նպատակներն են`

- Աուդիոպատմվածքի միջոցով զարգացնել աշակերտների լսողական հիշողությունըՄոտիվացնել աշակերտներին
- Ձևավորել լսածը վերարտադրելու կարողություն

Աշակերտների մոտ փորձել եմ զարգացնել տեսական և գործնական հմտություններթեմայի հետ կապված, որոնք նպաստել են պատմվածքների ընթերցման հանդեպ ունեցած հետաքրքրությանը

Դասի ոչ ավանդական ձևերի կիրառումը օգնեց աշակերտներին պատմվածքը գաղափարի ընկալման, հերոսների արարքների դրդապատճառների մեկնաբանություններ, համեմատություններ կատարելու հարցում:Շատ հետաքրքիր էր հատկապես աուդիոպատմվածքի ունկնդրումը: Մեծ ոգևորությամբ լսել են արել վերլուծություններ , հայտնել կարծիքներ տեսակետներ:

Առողիոպատմվածքի ունկնդրումը նպաստեց աշակերտների երևակայության և ուշադրության կենտրոնացմանը: Ես կարևորել եմ այս տարբերակի ընտրությունը, քանի որ այն աշակերտներին օգնել է գտնել լսածի ու պատկերացրածի միջև կապը: Ինչպես նաև զարգացնում է աշակերտների կարողալու հմտությունները: Բոլորն էլ ակտիվորեն մասնակցել են դասին ,կատարել աշխատանքները և բոլորն էլ գնահատվել են: :

Գնահատվել են ըստ իրենց ստեղծագործական կարողությունների՝ երկուսը միջին,երեք՝ ցածր:

Դաս երրորդ-:Շարունակելով ուսուցման ոչ ավանդական հնարների կիրառումը փորձել եմ հետևողականորեն զարգացնել աշակերտի ստեղծագործական կարողությունները, նյութը ստեղծագործաբար պատմելու, վերապատմելու, շարադրանքը ավարտելու հմտությունները:

Դասի նպատակներն են՝

1. Զարգացնել գրավոր խոսքը
2. Հարստացնել բառապաշարը
3. Զարգացնել ստեղծագործական մտածողությունը և երևակայությունը

Կիրառել եմ հետաքրքիր մեթոդներ, աշակերտները ոգևորությամբ են աշխատել: Խթանման փուլում աշակերտներից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է պատմվածքի մի հատվածը և նոր վերնագիր ընտրում: Այսպես ես կարողացել եմ տեսնել, թե աշակերտը ինչն է կարևորել և քննադրում, ինչը՝ բաց թողնել:

Իմաստի ընկալման փուլում կիրառել եմ 5ր. Շարադրանք:

Յուրաքանչյուրը գրել է իր կարծիքը, հետո կարդացել ու քննարկել են մյուսների հետ: Իսկ հետո դասարանը բաժանել եմ երկու խմբի և տվել եմ առաջադրանք:

Ավարտելուց հետո նորից միասին քննարկել են: Խմբերը ձևավորել եմ այպես, որ յուրաքանչյուր խմբում լինի թույլ և միջին ընդունակություններով աշակերտ: Կշռադատման փուլում ամփոփման համար կիրառել եմ Դաձն աղյուսակ:

Առաջարկել եմ գրել պատմվածքի լավ ու վատ կողմերը: Ընդհանուր առմամբ դասն անցել է հազեցած ու ծառայել է իր նպատակին: Այս դասին անցած դասերի համեմատ ցածր ակտիվություն ունեցող երեք աշակերտների մոտ դրական փոփոխություններ կային, նրանք անցած դասի համեմատ բարձր են գնահատվել, նրանց մոտ նկատելի աճ կար:

Դաս չորրորդ-Ամփոփման դաս: Այս դասի նպատակներն են.

- Ամփոփել ձեռք բերված գիտելիքները
- Վերհիշել պատմվածքի բովանդակությունը
- Ձևավորել մարդասիրություն մարդկային կյանքի արժևորում,պատասխանատու լինելու կարողություն:
- Կիրառվել են հետևյալ մեթոդները՝ մտազրոհ, քառաբաժանում:

Խթանման փուլում կիրառել են մտքերի տարափ մեթոդը: Գրատախտակին գրել են

<<Ավելորդը>> բառը և հանձնարարել են աշակերտներին նրա շուրջ լրացնեն պատմվածքին վերաբերող իրենց մտքին եկած բառերը:Այնուհետև առաջադրել են հետևյալ հարցերը .

ա/ ինչպես է սկսվում պատմվածքը

բ/ ինչպես է ավարտվում

գ/ ինչ սովորեցինք պատմվածքից:

Աշակերտները պատասխանել են հարցերին , միևնույն լրացումներ արել: Ցածր ակտիվություն ցուցաբերող աշակերտների մոտ առաջընթաց էր նկատվել, բավականին ակտիվ էին ու նախաձեռնող:Նրանք ևս կարողացել են ինքնուրույն վերարտադրել իրենց մտքերը:

Իմաստի ընկալման փուլում ինչպես առաջին դասին, այս դասին ևս մեկ անգամ ստուգել են աշակերտների ստեղծարարության մակարդակը, ինքնուրույն շարադրանք հորինելու , գրելու ունակությունները: Փորձել են պարզել, թե ինչ աճ են գրանցել բոլորը:

Այդ նպատակով գրատախտակին գրել են բառեր և հանձնարարել, որ այդ նկարի շուրջ փոքրիկ պատմություն հյուսեն: Դա օգնել է, որ պարզեմ, թե որքանով են հասել իմ առջև դրված նպատակներին և որոշեմ աշակերտների մոտ ստեղծարարության մակարդակը:

Կշռադասման փուլում կիրառել են քառաբաժան մեթոդը: Այս մեթոդի օգնությամբ որոշել են աշակերտների գիտելիքների յուրացման աստիճանը:Կազմել են աղյուսակ և հանձնարարել, որ լրացնեն.

ա/ Ինչ տեսա,

բ/ Ինչ լսեցի,

գ/ Ինչ զգացի,

դ/ Ինչ սովորեցի:

Ավարտելուց հետո կատարվում է քննարկում:Այս մեթոդով դասն ամփոփվեց: Բոլոր

հինգ աշակերտներն էլ գնահատվել են:

Գնահատման արդյունքում նկատել էմ, որ երեք ցածր ակտիվություն և ստեղծարարության թույլ մակարդակ ունեցող աշակերտները ավելի մեծ աճ են գրանցել նախորդ դասերի համեմատությամբ: Իսկ մյուս երկու աշակերտները, որոնց մոտ ստեղծարարության մակարդակը միջին էր և միջին ակտիվություն ունեին, իրենց անցած դասերի համեմատ փոքր աճ են գրանցել:

Այսպիսով, բոլոր դասերի արդյունքում կիրառելով ոչ ավանդական հնարները , ստուգելով աշակերտների նախնական գիտելիքները, ստեղծարարության մակարդակը և վերլուծելով վերջնարդյունքները, պարզել էմ, որ բոլոր հինգ աշակերտների մոտ էլ ստեղծարարության զարգացման աճ է գրանցվել:

Կարող եմ ասել, որ հասել էմ իմ առջև դրված նպատակի իրագործման և ստացել բավարար վերջնարդյունք:

Տվյալների մշակում և հավաքագրում

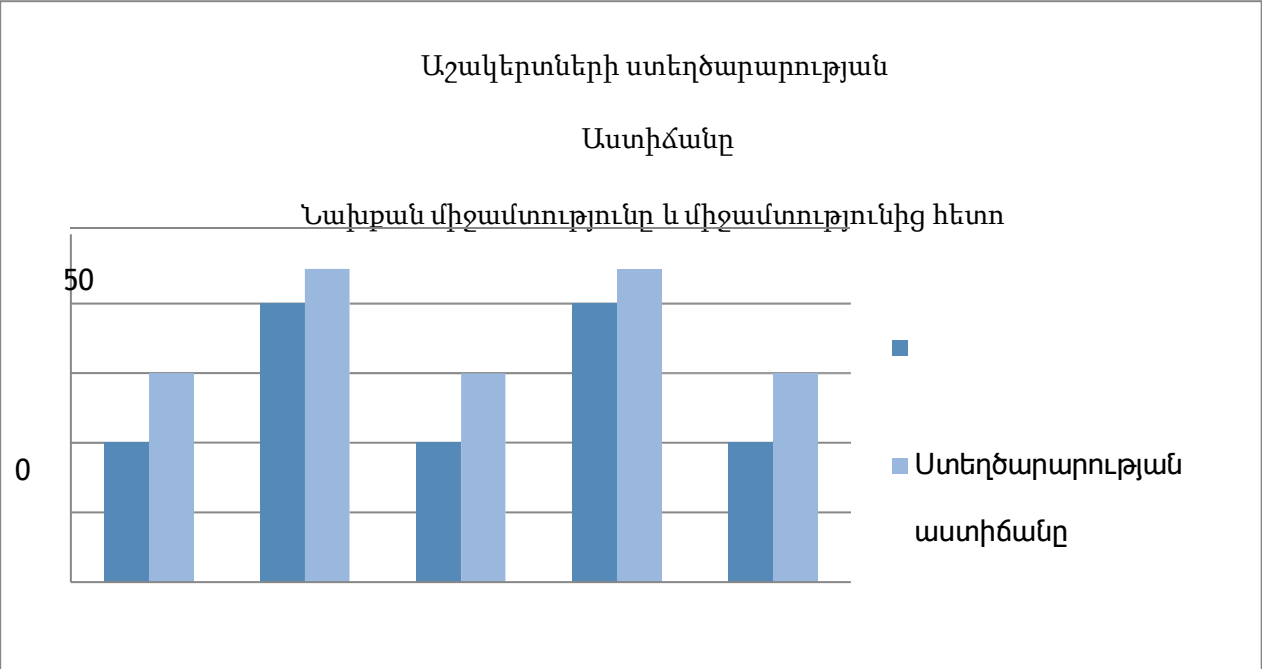
Յուրաքանչյուր հետազոտական աշխատանք ունի վերլուծության առանձնահատկություններ: Աշխատելով 7-րդ դասարանի աշակերտների հետ, բացահարելով նրանց թույլ և ուժեղ կողմերը, չորս դասի համար սահմանել եմ նպատակներ և այդ նպատակներին հասնելու համար կիրառել եմ դասի ոչ ավանդական հնարներ: Առաջին դասի ժամանակ պարզել եմ, որ կային ցածր և միջին ակտիվությամբ, ստեղծարարության ուժերով օժտված աշակերտներ: Այդ իսկ պատճառով փորձել եմ դասերին կիրառել ոչ ավանդական հնարները, նրանց մոտ ստեղծագործական կարողությունները, երևակայությունը, կապակցված խոսք կազմելու ունակությունները զարգացնելու նպատակով: Աշակերտները հորինել են պատմություններ, ունկնդրել են աուդիոպատմվածքներ, կատարել վերլուծություն և այլ առաջադրանքներ: Բանավոր հարցման և գործնական աշխատանքների համար գնահատվել են: Իմ հետազոտության ընթացքը դիտարկելով, յուրաքանչյուր դասիս կատարված անդրադառնալով, թիրախային խմբի աշակերտների ուսումնական վարքագիծը, թեմային յուրացումը ստուգող աշխատանքների արդյունքները գնահատելով և վերլուծելով, կարող եմ ասել, որ հասել եմ իմ առջև դրված նպատակների իրագործմանը և վերջնարդյունների կատարմանը: Որպես սովորողների երևակայական ներուժ՝ ստեղծագործական ունակությունների բացահայտումը գրականության դասընթացի միջոցով փորձարարական էր և հետաքրքիր: Կատարված աշխատանքի համատեքստում կիրառված ոչ ավանդական հնարներն ու մեթոդները ճիշտ էին ընտրված և ծառայել են իմ նպատակների իրագործմանը: Բոլոր աշակերտներն էլ ակտիվ մասնակցություն են ցուցաբերել դասերին, կատարվել են բանավոր և գրավոր հարցումներ:

Գնահատման արդյունքներով պայմանավորված սովորողների մոտ ստեղծարարական ունակությունների մակարդակը կարելի է գնահատել դրական, որը ներկայացրել եմ դիագրամի տեսքով: Նշել եմ թիրախային խմբի աշակերտների ստեղծարարության աստիճանը նախքան միջամտությունը և միջամտությունից հետո: Ըստ դիագրամի, ստեղծարարության ցածր աստիճան ունեցող երեք աշակերտների մոտ միջամտության արդյունքում ավելի մեծ աճ է գրանցվել, քան միջին աստիճան ունեցող աշակերտների մոտ: Աշակերտներն էլ ակտիվ մասնակցություն են ցուցաբերել դասերին, կատարվել են բանավոր և գրավոր հարցումներ:

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտրված 3 աշակերտների մասին՝

N	Անուն	Առկա խնդիր	Գրանցված հաջողություններ	Պլանավորված ռազմավարություն
1.	Ա	Աշխատանքային ռիթմից հետ չի ընկնում, բայց դժվարանում է արտահայտվել:	Խմբային աշխատանքում Ներկայանում են պարզ հարցադրումներով, նկարելով	Աշխատել բանավոր խոսքի վրա:
2.	Բ	Աշխատանքային ռիթմից հետ չի ընկնում, բայց դժվարանում է արտահայտվել:		
3.	Գ	Աշխատանքային ռիթմից հետ չի ընկնում, բայց դժվարանում է արտահայտվել:		

Եզրակացություն

Հետազոտության ընթացքում ես պարզեցի, որ սովորողների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնության, ստեղծագործական ունակությունների զարգացումն առարկայի դասավանդման ընթացքում մեծապես կախված է ճիշտ ընտրված նպատակներից: Դրանք են՝

- Ակադեմիական հասկացությունների, սկզբունքների և գիտելիքներ ընկալումը
- Միջանձնային հարաբերությունների զարգացումը
- Աշակերտները ներքաշվում են մի գործընթացի մեջ, որտեղ նրանք մշակում են գաղափարներ, կիսվում են դրանցով
- Անկաշկանդ արտահայտում են իրենց մտքերը
- Չեն վախենում սխալվելուց
- Կայացնում են որոշումներ
- Կատարում են ընտրություն և անդրադարձ
- Հասկանում են որ իրենք կարող են ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ
- Գնահատում և արժևորում են սովորածը, իրենց և մյուսների աշխատանքը
- Մշակում և փոխանակում են տեղեկատվություն
- Արտահայտելու իրենց կարծիքն ու գաղափարները տվյալ թեմայի շուրջ
- Մեծացնում է լսելու ունակությունը և իրենց խոսքի նկատմամբ վստահությունը

Որտեղ կա կյանք և ազատություն, նոր ստղծագործականության տեղ կա:

Մ. Բուլգակով

Իսկ ստեղծագործելու համար «թներ» է տալիս ուսուցիչը...

Գրականության ցանկ

1. Այվազյան Հ., Դասի կառուցվածքային տարրերի կիրառումը հանրակրթականառարկանների օրվա պլանների կազման գործընթացում, Երևան, 2014, 48 էջ
2. Դ.Վ. Գասպարյան.- Եր: Տիգրան Մեծ, 2016.-272 էջ
3. Խաչատրյան Ս., Ֆրիդրիխ Ալբրեխտ հիմնադրամ, Ուսուցման աղյուսավետ հնարներ Երևան ,2020, 76 էջ
4. Հայրապետյան Դ., Ռ, Ստեղծարարության զարգացման և անձնային առանձնահատկությունների դրսևորման օրինաչափությունները, Երևան ,2017, 21 էջ
5. Պողոսյան Ս., Ստեղծարար կառավարում, մեթոդական ուղեցույց, Երևան,
6. Грецов А., Г., Тренинг креативности для старшеклассников и студентов, СПб., Питер, 2007. 208 ст
7. Torrance E., P, The Nature of Creativity, Cambridge: Comb., Press. 1988